

hoc est, auferre sine vilo rei detrimento, vel quantum inde lucri caperet dominus, ab ipso postulare.

CCCCXCV. Ceterum confundi non debet cum impensis id, quod possessor bonae fidei sponte erogauit pro re acquirenda; si enim hoc reddere ille deberet dominus, re ipsa recuperaret nihil; sufficit igitur possessori saluum sibi esse regressum contra eum, a quo rem accepit; nec quidquam a domino potest postulare; nisi in illa specie, quando rem certo corrumpendam, veluti a pirata, eo animo quis redimit, vt domino eam restituat. Sed nec mercedula inuentionis debetur inuentori iure perfecto, nisi sit promissa. *v. L. 15. de Praescr. Verb.*

CAPVT XVII.

De pactis speciatim beneficis.

CCCCXCVI. Introducta rerum proprietate non eadem erant externa hominum facultates, sed quidam certis rebus abundabant, quibus alii indigebant; quem autem homines mutuis viribus se se perficere, tenerentur, inde orta est obligatio, vt res et operas sibi inuicem communicarent.

CCCCXCVII. Erat tamen imperfectum illud vinculum, nec quisquam ad suum alteri concedendum inuitus cogi poterat, ne secus inutilis fieret introductio dominiorum; igitur quicumque voluit ad alienum in suum recipere, is quoque domini consensu, adeoque pacto opus habuit, et haec pacta, quatenus perfectam pariunt obligationem, *contractus* etiam adpellantur.

CCCCXCVIII. *Essentiale* contractus id dicitur, sine quo contractus non est, ita vt vel actus sit plane nullus, vel transeat in alium contractum. *Naturale* est, quod per se inest, et subauditur, sed expressa conuen-

uentione potest abesse; *Accidentale*, quod neque subaudiatur, sed per actum adici potest.

CCCCXCIX Si res vel operas vnus alteri pacto promittit *gratis*, hoc est, absque quod aliquid velit ab eodem recipere, contractus est *gratuitus*, siue *beneficus*; si vero vtraque pars a aliquid praestandum adstringitur, contractus est *onerosus*, seu *permutatorius*. Translatio *res nostri* in accipientem *gratuito* et ex liberalitate facta est DONATIO generatim; omnis ergo contractus *beneficus unilateralis* est, et aliquam continet donationis speciem, contra contractus *onerosus* semper est *bilateralis*, et donationis expertus, seu aliqua PERMUTATIO. v. L. 19 §. 2. de Donat.

D. Quidquid donatur, vel est *res ipsa*, vel *vel usus*, vel *opera*. Iam si RES ipsa gratis confertur corporalis vel incorporalis, adest *Donatio* stricte dicta. Si datur rei VSUS gratis, aut res est *fungibilis*, quae constat numero, pondere, mensura, quaeque vice rei alterius fungitur eiusdem generis, vt vna substitui pro altera possit, ac tantundem sit idem, et nascitur *Mutuum*.

DI. Aut res traditur non fungibilis, quae usu non consumitur, veluti equus, habitatio, et iterum vel 1) ad definitum tempus et fit *Commodatum*, vel 2) ad libitum concedentis, et fit *Praecarium*.

DII. Denique si OPERA tantum alteri gratis confertur, aut haec opera consistit in re aliena custodienda, et nascitur *Depositum*; aut in negotio alterius sibi commissio gratis gerendo, et dicitur *Mandatum*. Ab his autem contractibus pacta de donando, de mutuo dando, de commodando, de deponendo et mandato suscipiendo distinguuntur debent.

DIII. Regulae donationis sunt: I. Donans alienat vel rem, vel ius, solus igitur dominus potest donare. II. Pacta semel inrita seruare oportet, igitur secuta donatione res donata tradi debet, nec competit

ius reuocandi. III. Sed liberalitas nondum acceptata non est donatio, ergo tunc reuocatur sine lachione, tam *simplex*, quam *remuneratoria*. IV. Vti in pactis, ita in donatione non plus donatarius acquirit, quam donans se donare velle declarauit, igitur addi conditio potest, veluti si donans ante donatarium moriatur, et haec est *donatio mortis causa*. V. Pactum donationis reciprocae tam donantem, quam donatarium obstringit, quare ad contractus beneficos haec non pertinet.

DIV. Quum *mutuum* sit contractus beneficus, quo res fungibilis datur ea lege, vt post certum tempus in eodem genere reddatur, mutuans rem in genere non alienat, sed eius vsum temporarium concedit, quem porro ante temporis lapsum repetere non potest.

DV. Quia tamen vsum rei fungibilis in abusu consistit, mutuarius ius habet plene disponendi de specie mutuo accepta, fit datae speciei dominus, et illius fert periculum. Quare corpora mutuo data alienari constat, non autem quantitatem; est enim alienum, quod nos aliis debemus. * Ideo mutuarius obligatur mutuum creditori restituere in eadem quantitate et qualitate, scilicet vt non minus recipiat, quam dederat, et solo vsum carere videatur.

DVI. *Commodatum* dicitur contractus beneficus, quo res non fungibilis alteri gratis, et ea lege traditur, vt post certum vsum et tempus eadem in specie restituatur. Igitur non potest commodatarius magis re vti, quam pacto concessum, secus faceret *furtum vsum*, et finito vsum tenetur rem in specie, hoc est, numero eandem, reddere commodanti; hinc cauere omni diligentia, ne res pereat, aut deterior fiat, impensas ad rei vsum, v. c. ad alendum equum, necessarias ferre, et si sua culpa res destruat, vel deminuat, praestare satisfactionem.

DVII. Ast quaestionis est, an commodatarius teneatur, a) rem ante tempus restituere, si ea indigeat

* L. 213. D. de V. S.

geat commodans, aut § aliam rem praestare, si casu perierit res commodata, quae apud dominum non fuisset peritura. Sunt, qui tacitam videntur conventionem id praestandi; aut stricto iure utrumque negari potest, quia certus rei usus iam ad commodatarium pertinet, nec amplius ei adimi potest invito, et quia naturale est, ut res pereat suo domino: quae intra permanent, donec contrahentes contrarium sufficienter declarauerint; quamvis ratio aequitatis aliud saepe postulet.

DVIII. Si quid promittitur pro usu rei, cessat commodati substantia, et pactum transit in contractum onerosum; aliud foret, si daretur *Honorarium* remunerandi causa, quod antea promissum non est. In *precario* res ad libitum reuocari potest; ergo nulla obligatio adest respectu concedentis, sed obligatur accipiens, rem reddere domino, quandocumque is voluerit.

DIX. *Depositum* definitur: contractus, quo res alicui custodienda traditur, ut quandocumque placuerit, deponenti restituatur. Itaque incumbit depositario diligens rei custodia tempore conuento, abstinentia ab omni rei usu, restitutio depositi etiam ante tempus pacto definitum et damni culpa dati resarcitio. Aut culpa non esset, in pari causa res suas praeferre, domino potius penitus abnegare. *L. 31. §. 1. D. Depof.*

DX. Contra deponens omnes impensas ad custodiam rei depositae factas refundere debet. Ceterum si rei depositae usus conceditur depositario, vel ei pro custodia, quid promittitur, priore casu pactum transit in mutuum aut commodatum, posteriore casu vero in contractum permutatorium.

DXI. Quia pactum, quo quis negotium alterius sibi ab eodem commissum gratis gerendum suscipit, est *Mandatum*, facile patent haec enuntiata: I. mandans causa moralis est actionum mandatarii, iuxta illud: *quod quis per alium facit, per se fecisse videtur*. II. Mandatarius, seu procurator qua talis omnia nomine

mandantis agit, eum *repraesentat*, porro iura et obligationes eidem acquirit. III. Tenetur procurator negotium sibi commissum omni diligentia peragere, damnum vero sua culpa illatum reparare.

DXII. Ita est IV. officium perfectum mandantis negotium intra fines mandati ratihabere, procuratorem indemnem seruare, si quid de suo erogauit in negotio administrando; non vero si casu fortuito aliquam passus sit iacturam, de qua non fuit cogitatum; ad hanc enim reparandam non tenetur mandans, nisi pro re nata ex obligatione imperfecta. *v. L. 26. §. 6. D. mand.*

DXIII. V. Qui negotium sibi non commissum vltro et gratis suscipit, mandatarius non est, sed *negotiorum gestor*, *procurator voluntarius*; obligatur tamen quasi ex mandato, eique imputantur omnia, quae ex administratione rerum alienarum consequuntur. Igitur eius est rem gerere summa diligentia, rationes reddere, et damnum dolo, vel culpa datum emendare.

CAPVT XVIII.

De contractibus permutatoriis generatim et de rerum pretio.

DXIV. Quis res vel operas in alterum gratis conferre non vult, id semper intendit, vt ab altero quoque res vel operas recipiat, siue vt is etiam aliquid det, vel faciat. Nullus ergo est contractus onerosus, qui non ad quatuor illos articulos reuocari possit: I. Do, vt des. II. Do, vt facias. III. Facio, vt des. IV. Facio, vt facias. In his igitur commercium, seu *mutua rerum communicatio*, quae per contractus explicatur, litum est.

DXV. Quoniam in contractibus onerosis simpliciter talibus omnis donatio exulat, neuter contrahentium vult aliquid gratis concedere, sed vterque illud
sibi